

ЗАПИС ИЗ РАТА
Красноармејци нам улазе у куће

Зоктобарски смирај сунца пред ме је са месечи-
нотом, јасно се види сваки вршак дрвећа. Последњи зраци сунца јесе миле и скле-
вају, од Београда се сунце ужен споро растаје. Кирим кроз Баштенска вратанца
од 4 лестака; мисим на тим вратима непрестано отпад је Београд престаје бити ~~тврђава~~
тамница себи и нема. Ђоно врата се кући красноармејац мој нови компанија. Врло
мален човек и није од сасвим младих војника, али има изведен одликоване. И свако
ке вечери неси гужву неких алатки поиздавану конопцем. Гледам га и ~~одједарају~~
пропуштах у себи: Мали човек и велика сенка... У смирај сунца, кад се од човеч-
јег живота откда спет један дан, човека прати велика црна сенка. ~~Даје покорнику~~
Где велика је, могло би се красноармејац у њу заметати... И одједарају, како те
сама мисле о смрти. Иде човек на одмор, жељи да легне и затвори очи над собом
и над светлом, и прати га велика сенка... Невижда сам тако да изгледам
красноармејца са великом сенком. Узела сам прости да га чекам. Занте, креће,
не знам. Као што не зна нико од оних који чекају младог студента што учи, ~~који~~
како, ~~на~~ памет речнике; или чекају неке степенице у небу од болака; или суседе
које дено ноће; или чекају да плане сијалица над сагнутом главом старог професора
бетонике. Два дана красноармејац нире премао, а је у близи; стаје с ћим,
јеста је са алаткама. ~~На грому се~~ сима у себи прекерех; Па стаје! Не продази, и
неће мејда више ни пречи. Војник нестане преко ме, стиже на фронт или ради ~~и~~
на неком другом месту. Чекам га, као да је гласило која годину дана смири-
ше исту мазурку, свако жече у шест сата.

Дан даг затим, изјутра, ~~змена~~ уђеће ми у стан
у журовим красноармејац, до будести млад и витак, са очима тако јако плавим као да
их је ~~желтачки нападимо~~. Задуван и ~~важан~~ и изводи: — А где је Шура? — Каква је Шура?
Ништа ја не знам с Шури. — Како не знate! Она је ту! — Она није ту, и није
никада билату. — Па где је? — Ја заиста не знам где је... — Она, знate, ради
ди с ћима ту преко пута у војничкој кујни, и она мора сири сајде. — Овдесет—

Ну да, ту. — Одмерих га забиле, или као јек са стријелем и волем за палици не споразум, и рекех: Мислите ли ми да ја могу стварити Шуру? Не могу, иако оих борцу са Стalingрада — после је медаљу стalingрадску — врло раде учинила смаку услугу. — Чешка се иза жунене капе, разочарано одлази, и у одласку се непрестано најрује, изнадираје неће ли откуда Шура. Закључам улазна врата, уђем у себу, седнем за песак. А уједно и мислим на смешан дрогајај: Шта је јесеће требати да човек уради у овом рату. Из ека из бека дај неку Шуру! Клапеће машине за писање, заборављам доживљај. *Много* касније, звоне. Упада други красноармејац, и по касарски се предера: — Шура, Шура, савамо хайде! — Па улети у другу собу, у ходничину кујну, и заустави се тек покрају мале куће у којој живим. Унесе ми се у лице: — Как тако? — И ја вас питам: как тако? Ви сте други војник који овде некако насиљно тражи Шуру коју ја не само да нисам сакрила, него никада нисам видела. — Али мени Шура треба! — Желим врло што вам не могу поменети — рећем још учтивости, иако ми је ствар дождика па већ почека и да ме лути, јер красноармејац осимале да пеће у ормане и да пузне под песту. — Слушајте, немојте ме узалуд задржавати. Шура код мене не стапаје, и скривено с њом колико се мене тиче. — Полази, излази, скреће се, и врло умиљате изложиши: — Али ако ћете, речите јој да одмах пређе у кујну. Одмах! — Ова ваздана недоумица закључам врата, босћам да то није крај.

Зад је после свега двадесетак минута зазванило скочих на ноге и премрљах: Шура. Кроз стаклена врата на претсобљу угледах треног красноармејца. *Деспунак*, жив с ноге на ногу цупка. Без десардан узе да мазне примамљује: Шууура! Шууура! Шурељка михаја! *Да си?* — У мени при. — Ви сте трени који десађује. Шура није овде. Запамтите, и идите. — Њет, она јадје. Прекини ми. — Шта те значи честа комедија? Я не болагам на своје *чуде!* *Зор* бу под старе дани лагати! Шта јам је те редом врат кршите и за Шурем трчите! Уђите у вану кујну и гледајте песак, а мене оставите на... Красноармејац цупке накрије лице, подбочије се на женску и весело ми *десађује*. — Али се саским деобро руски лутите! *Остаје* у пози и не миче. *Саским* у себи: Ве зборавник, миди да сам ја смешка, или не миди да је он луд. *Над* *од* *лудости* ни

трагај лице му јасно, тужно. — Знаете, истину речи ~~нам~~ все сте печаљи. Јећимка је јутрес умре и ми сад знаемо да Шурангде седи и плаче и душу ће исплакати... Једините ја не зnam да су долазили и други војници. Сваки је то од себе долазио. ... Знаете, јећимка је ово душа-друг, а Шура нам је била од сестре. Пере крши, негује нас, кад се посавремо мири нас, кад се спијемо — ну, како да ~~шум~~ нам кажем, име стрпљења као инђео. А опет кад добије неко одживојање и она се мало напије, и играмо док не попадамо. Вет... — А ко је Јећимка? Да није један мало старији војник кога сам видела с гужвом алатки на рамену! — да-да-да! То је Јећимка. Знаете, пренаша је ~~шум~~ и конструисао неке инструменте и вели: Ови део мојо разбојници не ми сигурне узимате алатке и давати их за ведну — и зато је сваки пут шукао све алатке кући. — То ми је ^{било} јеукао, сиромах човек. — А велики је јунак ово Јећимка, так као у највећој наредној песми: десет пута рашен, а десети пут у срце. — Тако у срце? — Тако што му је после Стalingрада остало срчана мана; десије је нападе, и зато је сад ово на одмору, надзиравају једну радну јединицу. Јутрес му је позлиде, и у кујни је умро. Подржано, па побледео, дваштина тешко уздахнуо, и умро. На Шуриним рукама је умре.... Он је Шуру волео, много волео, а Шура није никога волела. Сад, знати сигурно, сада воли Јећимку ~~шум~~ кад Јећимке више нема. Такве су жене... Негде се скрива и плаче, и ми је сад тражимо ту по комадику... а Јећимку немо сахранити данас под вече. — Под вече, кад велики човек иде кући са великом сенком. — Каквом сенком? — Таквом. Оставите ~~шум~~ то. То је сад моја Шура коју ја код вас не бих могао наћи.

Кад је дошло ^{под вече}, престала сам радити, ~~шум~~ ходала по баштици све до мрака, док Јећимку нису сахранили. Војничке смрти и ~~шум~~ погреби: мајка или сестра не склute да га спуштају у гроб, а неко појуне ту, приме у срце ^{шеготу} смрт и сахрану.

Настојио је затим мир. Кујна ми више није доживила, и никоји други краљевармејац, сем скоро сваковечерњег Ивануше, родом негде са севера Русије, са тврдим изгледом и свакодневним жаљењем да не може да набави ^{шум} рачин. Тад троми и прикупи Иванушки чешну је ^{своју} за селом. — Мој крај, то је најлепши крај на свету. Немамо магији. Узек се види небо. Е, кад узек

има небо, то је нешто. — Да и над Београдом ужек има неба. — Јистина је, или ти је други комад неба. Висок. Тамо код куће небо се спушта до наших сеоских ограда и код отворим капију и истерам кока и кову, као да се у небо ~~неко~~ возим. Дака. И раки има ужек деста у моме селу. ^{занесе} Рака, тај је била чување ~~баштанска~~

У једног врло хладног новембарског дана киша је ишла од ранога јутра, црна је је са киша која не може зеленике да крене, и још је и неки пакостан ветар нефтар и кидав што дохвата. Спазих кроз прозор како ~~стазом саштенском~~ долазе три красноармејца, необични; уморни, бледи, у звојима. Немесела посета. Сва тројица тек што су изашли из болнице у унутрашњости Србије, и упућени у Београд. У себи се запитах: да ли као здрави? Официр се разликовао од два престамојника само по некој смешној краткој пелешини тобеже непромочивој. Али зато он није имао кишела. Поручник се поштовао, тешко ходео, рамао, био рањен у ногу. Један од војника несио је леву руку у замоју, и изгубио је једно око. Други војник, ~~и~~ рањен у груди. Траже преноснике, за ~~да~~ да ~~да~~ па не даље. Показујем им шта имам: само један отоман, и са сасвим недовољним покривачима. Као у један глас ~~и~~ прекинуше: — па ми ћемо у претсобију на ~~избору~~ спавати! — Не поду? Тако слаби. Под је тирд и хеден, кроз врат ћуда са терасе ~~меких~~ ствари немам, што је било резерве стијене је. Препали бисте ту! — ба ~~шет~~, ми смо научили, легнемо на земљу, звијемо се у кишеви и сипамо. — Чуда ме ~~избору~~ подухвати. Влади, избеловано, у туђини, у разрушеној и опљачканој земљи, у сиротији и у новембарском ноћи. Ако се још икада могао "замотати" у војнички кишев! — Седите, одморите се, скушавајте чај, пошупите цигарету, и онда нека један од вас пође да у суседству пренађе преноснике у постељи за двојицу бар. — ^{Задржавајте} се као што се човек грчи у туђој кући. Чуте. Срчу чај врео као матра: прокисли, малокрви, слабо одемени. У неке официр потражи да опере руке. Онда у груди рањени једнако истеже врат и нешто намешта, да ли завој да ли рану. Онда трчи, после чаја, забуктео, једва савкађује дремеж. Ајди се обично усамљују код ~~избору~~ ^{занесе}. А нешто тако лепо има у природном ~~избору~~ најласку сна, у чудној ~~избору~~ податности—податности податности човека да уђе у занес који је престанак свесне егзистенције. Запалише неке луте цигарете и прибраше се. Сели усправно, постављају нека

питаља, али сме је краткога даха, очигледно, ~~још~~ су ти буди болесни. А болест, као и здравље, ~~још~~ сумерена је у човеку, човек јој је немоћно покоран. Послале онога са разленом руком да тражи преноснике. Официр скрила пелерину и нени капут-тић, видим, одомаћује се. ~~још~~ се ~~још~~ веша одело, и једнако мрмља: Можемо ту, на поду, биће добре. Мрмљам и ја у себи: да дам и кревет, куда ћу ја. И још је мој кревет узак као мртвачки сандук. Вратио се красноармејац браза, нашао у Краљевој гимназији једну постелу. Официр одмах прихватио: —Идите нас двојица, а ја ћу омде, на поду. —И некако молећиво ми гледа у очи. —Зашто тако настојите да останете ~~ја~~ и спавате на хладној земљи? —Оваква мала и ујутна је и наша кућица у Русији; и као и омде два дрвета стоје пред прозорима, а ограда је и много стара као и наша. Има нас много деце, а стац — умро је ~~некада~~ био сиромах шумски чувар, па смо често спавали на земљи. Кесу са сувишним хлебом под главу, по-њему око себе, а остало је брига доброга сна. ~~Будући~~ Ујутре смо смехи, и прави као ~~смеђе~~ смеђе. Титас сам, лордовска деца у Енглеској ~~две~~ два сата дневно леђне даске на себи, да би се усправно држали.. Ох шеснаесте године сам у војном училишту: постела, тамо, опет леђна даска. ~~Будући~~ Поручник се баш орасположије. Али онај са раном у грудима, видим, стреса се, жмари га језа. —Да вам предложим нешто, рекох красноармејцима: Сутра дођите и седите овде цео дан, биће затре и чај, а за ову ~~ноћ~~ ноћ, молим и поручника, оставите код мене друга са ~~ранијим~~ прстима, и види се да је њему најтеже, и да му треса мирна ноћ. —Официр се послушно опет огруњу у овоју пелерину. ~~Будући~~ Двојица у гимназију. Браза спремим отоман, Красноармејац, згрчен, паде по њему. Покрих га са два ~~нијим~~ мета од крана, требао би да их је четири, и са још неким заменама за покриваче. Затворим врата која нас деле, и позучем се у суседну собу. Једно време сам још чула зимогрезне скитање, па онда настаде дубока тишина. Заспао је, сигурно. Не, каша, хода по себи. Отваринем врата. Мали ме, ако ми није тешко да му дам чашу чаја. Спремим чај, угрејем воду за термофор, и однесем му ~~чаду~~ Смирио се. ~~Чаду~~ и ~~чаду~~ неко је рат чудна ствар: сасвим посебна реалност која као сунђером пребрисава друге реалности. Ово је Београд, ни Русија ни Немачка, а пре ~~чаду~~ времена упади су ми у понећи ~~чаду~~ Немци и ~~чаду~~ прегледали стан, а сада, на неколико педала

од мене, срама красноармејац. И гестаповац и красноармејац путују у ~~Берлин~~
 Верлин ^{до љубави} а ~~који~~ се тамо нађу ко ће ~~који~~ коме бити гост?... Када спет шум из
 оне собе, да, ^{устанем} отворим се, отварим врата; тресе се стоман са свима ~~који~~
 крпама на њему, а војник се узучи под њих и цвакне. — Вами нијде добре, вами
 је рђаве. — ^{Часиданим} гласом моли: — Имате ли још што да баште на мене? — Стре-
 пите се мало, сад ћу ја наложити добру матру у ту нећ догураћи из претсобља ~~који~~
 ону велику наслеђачу, неместицу вас у њој крај огла, и биће вам лакше. Улазим,
 излазим, доносим што треба, а у себи се сећам једне смрти у тој наслеђачи. Не, је
 војник овај неће умрети, ~~који~~ неће сада умрети али... ^{тако ће} Грешник пошто
 је на бојном пољу добио куршум у груди, стварно једареф ~~који~~ умро, ^{да ће} освоји
 у њему туберкулозу и стане умирати дугом мирнодопском смрћу... Еј животе! ~~који~~ човека
 срећа прихвата, скако честит се пита да ли ју је заслужио, и хоће ли
 трајати. Ако обрни страдање, или смиснути, или клонути на раме некога ко такође
 ће страда. да буде нешта треће, морала би претходно камиле прећи кроз иглене
 узе.

Добра најева нећ, добра три пана, најбоља што сам имала;
 Јукнула је силна матра, а жар од се слила у једну груду и греје као сунце.
 Красноармејац се замахио у моју наслеђачу, ~~шанче~~ да му сада први пут замој
 стоји нико треба. Час га посматрам и ~~шанче~~ му да међа ~~одсада~~ замој вишне и
 не треба. — Смех се. Престаје је да центи, зарумене се некакве природне, младе
 му поизграва у лику. А капци час се спушта, час се подигну. Спава се изнуреном
 младину, а ће му оставити жар и тепчину и мирну моју ћелију. Питам ћа да ли
 хоће чај, или, ако је гладан, печен кромпир. Усне му се ~~нећ~~ кроз сан полако мичу-
 нарашко, не разумем шта каже али видим, осећам, да му се сна нивла друго не треба.
 Очи затворене. Препунта се оном највећем блаженству које сако ~~баштеница~~
 болесни и страдални познају: над јасно осете да јед или бол одмичу у даштину. Мир-
 но дишне, ~~сас~~ мим мирно. Сан је суверени господар над њим. ~~Богдан~~ милост тога су-
 вереног господара: прте лица се очигледно преслају; младину се образи попушта-
 ју и затежу; уста су спет жива, а нос чврст и смее. Коса дерађује портре ~~през~~
 прездрављеника који пролази последњу кризу. — Господе, која дивота! красноармејац

ће саздрати! У старинској мојој насловачи сан чудо доживава... Све на прстима, донесем још три маха варена јастучића и подметнем их под мирнаже лактеве и под ноге. Где како је тежак! ~~Бадрата~~ Сад само тишине и... Успримим се, станем ~~и~~ на стражу: да неће ни ои бежети, да не ће бити сувише кратка.

Владора Соколовић

Поводом у којем се дено квадри које сада нико никада не сазнаје... Кога је то је и да ли је то било једно љубавно месецима између љубавника и љубавница или да је то било